

**Uchwała Nr XVII/131/20  
Rady Miejskiej w Zalewie  
z dnia 26 lutego 2020 r.**

w sprawie przyjęcia do realizacji „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2020 – 2022”.

Na podstawie art. 18. ust. 2 pkt 15) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst: Dz. U. z 2019 r., poz. 506 z późn. zm.) oraz stosownie do treści art. 6 ust. 2 pkt 1) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (jednolity tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2020 – 2022” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Zalewa.

§ 3. Traci moc Uchwała XXXVIII/243/17 Rady Miejskiej w Zalewie z dnia 22 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2019”.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY  
RADY MIEJSKIEJ  
  
Jan Lechacz

Załącznik  
do Uchwały Nr XVII/131/20  
Rady Miejskiej w Zalewie  
z dnia 26 lutego 2020 r.

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY  
W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE  
NA LATA 2020-2022**



**ZALEWO 2020**

## Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Proces opracowania dokumentu	5
2. Uwarunkowania prawne i programowe w obszarze przemocy w rodzinie	6
3. Diagnoza zasobów, problemów i potrzeb w zakresie objętym Programem	7
3.1. Skala zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo	7
3.2. Świadomość społeczna na temat przemocy w rodzinie	10
3.3. System przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo	11
3.4. Główne wnioski i postulaty realizacyjne	13
4. Cele i zadania Programu	14
4.1. Cel główny i cele szczegółowe	16
4.2. Priorytet I: Przeciwdziałanie występowaniu zjawiska przemocy w rodzinie	17
4.3. Priorytet II: Działania wobec rodzin dotkniętych problemem	19
4.4. Priorytet III: Kompetencje i współpraca międzyinstytucjonalna	20
4.5. Warunki skutecznej realizacji celów i zadań Programu	21
5. Monitoring i ewaluacja Programu	22
6. Źródła finansowania	23

## Wprowadzenie

Przemoc jest powszechnie obecna we współczesnym świecie. W sposób bezpośredni lub pośredni dotyka wielu osób, epatują nią media, zawierają ją gry komputerowe. Dla niektórych ludzi stanowi metodę rozwiązywania konfliktów, dla innych sposób na pokazanie swojej przewagi, uzyskanie dominacji czy osiągnięcie celów. Przemoc definiowana jest jako „intencjonalne działanie lub zaniechanie jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody”<sup>1</sup>. Szczególny jej przypadek stanowi przemoc w rodzinie – przede wszystkim z tego względu, że zachodzi pomiędzy bliskimi sobie osobami, stając się niejednokrotnie elementem ich codziennego życia.

Według definicji ustawowej zawartej w art. 2 pkt 2 *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (tj. Dz.U. z 2015 r. poz. 1390), przemoc w rodzinie oznacza jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny (osób najbliższych lub innych wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Powyższa definicja zawiera cztery podstawowe elementy, które charakteryzują przemoc w rodzinie:

- intencjonalność – działania sprawcy mają zamierzony i celowy charakter, służąc uzyskaniu kontroli, władzy oraz bezwzględного posłuszeństwa;
- dysproporcja sił – wyraża się w przewadze sprawcy nad ofiarą, która może mieć charakter psychiczny, fizyczny, ekonomiczny, społeczny czy kulturowy; przewaga ta sprzyja poczuciu bezkarności sprawcy i zarazem bezradności i bezbronności ofiary;
- naruszanie praw i dóbr osobistych – np. prawa do szacunku, ochrony zdrowia, kontaktów z rodziną;
- powodowanie cierpienia i szkód.

Ofiarami przemocy w rodzinie najczęściej są kobiety (żony lub partnerki), a także dzieci, osoby niepełnosprawne, chorujące i starsze. Łączy je słabość wobec sprawcy, wyrażająca się nie tylko w mniejszej sile fizycznej, ale również ograniczonej sprawności, w tym umysłowej, mniejszej mobilności fizycznej i społecznej oraz zależności finansowej.

Przemoc w rodzinie może przyjmować różnorodne formy. Są to w szczególności:

- 1) **przemoc fizyczna** – zwrócona przeciwko fizyczności człowieka, niosąca ryzyko uszkodzenia ciała poprzez takie zachowania jak np.: popychanie, potrząsanie, policzkowanie, kopanie, duszenie, bicie, rzucanie w kogoś przedmiotami, przypalanie, topienie;
- 2) **przemoc psychiczna** – zmierzająca do poniżenia ofiary, zastraszenia, pozbawienia wiary we własne możliwości; obejmuje wszystkie działania (z wyjątkiem użycia siły fizycznej), służące obniżeniu poczucia własnej wartości, wywołaniu stanów lękowych i zaburzeń osobowości oraz zahamowania procesu osobistego rozwoju, takie jak np. szantaż

---

<sup>1</sup> <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/6-co-to-jest-przemoc>.

emocjonalny, manipulacja, śledzenie, nękanie telefonami, wysyłanie anonimów, nagabywanie;

- 3) **przemoc seksualna** – polega na zmuszaniu ofiary do jakiegokolwiek formy aktywności seksualnej, a także na zachowaniach sprowadzających ją do roli obiektu seksualnego, poprzez np. niechciane dotykanie, szczygnięcia, klepanie, żarty i gesty upokarzające seksualną naturę drugiej osoby;
- 4) **przemoc ekonomiczna** – obejmuje działania służące ograniczeniu swobodnego dysponowania pieniędzmi i własnymi dobrami bądź dostępu do dóbr wspólnych; może polegać np. na odbieraniu pieniędzy, kontrolowaniu wydatków, zmuszaniu do proszenia o pieniądze czy uniemożliwianiu podjęcia pracy<sup>2</sup>.

Wśród form przemocy można wskazać także zaniedbanie, stanowiące formę przemocy ekonomicznej, polegające na naruszeniu obowiązku opieki ze strony bliskich osób, poprzez m.in. pozbawienie jedzenia, ubrania lub schronienia; uniemożliwianie dostępu do miejsc, w których zaspokajane są podstawowe potrzeby (np. łóżko, łazienka, kuchnia), nieudzielenie pomocy w chorobie<sup>3</sup>. Zaniedbanie w wielu przypadkach dotyczy osób niesamodzielnych, starszych bądź niepełnosprawnych.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem wielowymiarowym, mogącym przyjmować różne oblicza. Oprócz form wymienionych powyżej, warto również wskazać przemoc symboliczną, polegającą na narzucaniu sposobu rozumienia rzeczywistości, a także cyberprzemoc, czyli przemoc z użyciem nowoczesnych technologii, najczęściej telefonów komórkowych i internetu. To, co je łączy to konsekwencje. Stosowanie przemocy przez jednego z członków rodziny destabilizuje funkcjonowanie całego systemu rodzinnego. Jej skutkiem mogą być nie tylko bezpośrednie szkody w sferze zdrowia fizycznego i psychicznego, ale także długotrwałe negatywne konsekwencje dla rozwoju dzieci. Specyfika tego zjawiska powoduje, iż jest ono trudne do rozpoznania. Niejednokrotnie ofiary trzymają je w tajemnicy, m.in. ze względu na związek emocjonalny ze sprawcą, obawę przed ostracyzmem społecznym, brak wiary w możliwość zmiany sytuacji czy traktowanie problemu jako prywatnej sprawy rodziny.

Niniejszy dokument pn. *Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo lata 2020-2022* został opracowany, aby zwiększyć efektywność wysiłków podejmowanych przez lokalne służby społeczne. Program składa się z dwóch zasadniczych części: diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Zalewo oraz założeń wdrożeniowych (operacyjnych) służących rozwiązywaniu problemu przemocy w rodzinie, które łączą interdyscyplinarne procedury, metody i narzędzia stosowane na różnych poziomach: profilaktyki, interwencji, terapii i kompensacji. Nieodzownym ich elementem jest rozwój współpracy pomiędzy podmiotami tworzącymi gminny system pomocy i wsparcia, ponieważ bez współdziałania osób, instytucji i organizacji nie będzie możliwe osiągnięcie efektu synergicznego wzmacniającego cele i oczekiwane rezultaty programu.

---

<sup>2</sup>J. Mellibruda, *Charakterystyka przemocy w rodzinie*, [http://www.niebieskalinia.pl/przewodnik\\_ustawa/poradnik\\_eksperci\\_radza/01.\\_Jerzy\\_Mellibruda.pdf](http://www.niebieskalinia.pl/przewodnik_ustawa/poradnik_eksperci_radza/01._Jerzy_Mellibruda.pdf).

<sup>3</sup><http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/8-rodzaj-przemocy>.

## 1. Proces opracowania dokumentu

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo lata 2020-2022 został opracowany w okresie od października do grudnia 2019 roku z zastosowaniem metod służących badaniu problemu oraz kreowaniu adekwatnych rozwiązań. Część diagnostyczna powstała głównie w oparciu o analizę danych zastanych, z kolei część wdrożeniowa programu zawiera cele oraz katalog niezbędnych kierunków działań, wypracowane podczas spotkania z udziałem członków gminnego zespołu interdyscyplinarnego, które odbyło się w dniu 2 grudnia 2019r. Wyniki prac z zastosowaniem poszczególnych metod były ze sobą „konfrontowane”, aby uzyskać jednolity i spójny opis zasobów, problemów i potrzeb w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo.

Główne źródło informacji do diagnozy problemu przemocy w rodzinie stanowiły sprawozdania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zalewie oraz Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zasadniczo analiza została przeprowadzona dla przedziału czasowego 2017-2019, z zastrzeżeniem, iż przyjęto zasadę wykorzystywania danych rocznych najbardziej aktualnych na moment opracowywania dokumentu.

## 2. Uwarunkowania prawne i programowe w obszarze przemocy w rodzinie

Istotność omawianego problemu społecznego, który silnie negatywnie wpływa na funkcjonowanie osób oraz całych rodzin nim dotkniętych, znajduje swoje odzwierciedlenie w polskim ustawodawstwie. Zadania państwa w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar mają swoje źródło w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* W świetle jej art. 18: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”, natomiast zgodnie z art. 71 ust. 1 „Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.” Wyjątkowej ochronie Rzeczypospolitej Polskiej podlegają ponadto prawa dzieci, albowiem „każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją” (art. 72 ust. 1).

Uregulowania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie znajdują się w szeregu ustaw, wśród których należy wymienić w szczególności ustawy:

- z dnia 29.07.2015 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2015, poz. 1390 ze zm.),
- z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. 2019 poz. 1507 ze zm.),
- z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. 2019 poz. 2277).

Kluczowym aktem prawnym jest cytowana wcześniej *Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. Określa ona zadania różnych organów państwa, w tym jednostek samorządu

terytorialnego, w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie, a także wobec osób ją stosujących. W świetle art. 6 ust. 2 tejże ustawy do zadań własnych gminy należy:

- tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach nią zagrożonych;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Obok uregulowań prawnych, które wytyczają ramy możliwych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, należy również uwzględnić założenia dokumentów strategicznych i programowych różnych szczebli, wskazujących główne cele i kierunki polityki społecznej w tym obszarze. Na uwagę zasługuje przede wszystkim *Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020*. Jego cel główny stanowi „Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce”. Jest on realizowany poprzez cztery cele szczegółowe:

- 1) zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 2) zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- 3) zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie;
- 4) zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Powyższe cele zostaną osiągnięte dzięki działaniom określonym w ramach czterech priorytetów, z których każdy oddziałuje na inną grupę odbiorców:

- 1) Profilaktyka i edukacja społeczna – ogół społeczeństwa, w tym osoby i rodziny zagrożone przemocą w rodzinie.
- 2) Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie – osoby dotknięte przemocą w rodzinie (w tym kobiety, mężczyźni, dzieci, współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami lub osoby niesamodzielne).
- 3) Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie – osoby stosujące przemoc w rodzinie, jak również właściwe służby lub podmioty zajmujące się oddziaływaniami na osoby stosujące przemoc.
- 4) Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – przedstawiciele instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Na szczeblu wojewódzkim istotny jest *Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2015-2020*. Jego główny cel stanowi „Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim” i realizowany jest poprzez sześć celów szczegółowych:

- 1) zwiększenie skuteczności działań profilaktycznych, edukacyjnych i wychowawczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;

- 2) zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy;
- 3) zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc;
- 4) podniesienie kompetencji i doskonalenie umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 5) wzmacnianie współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Województwie Warmińsko-Mazurskim;
- 6) podniesienie wrażliwości społecznej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Program jest również zgodny ze *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Iławskim na lata 2015-2020*, a także ze *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zalewo na lata 2016-2024*, której główne założenia w zakresie przeciwdziałania przemocy zostaną przybliżone w dalszej części Programu.

### 3. Diagnoza zasobów, problemów i potrzeb w zakresie objętym Programem

#### 3.1. Skala zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo

W 2019 roku Gminę Zalewo zamieszkiwało 6798 osób, z których 11,83% funkcjonowało w rodzinach objętych pomocą społeczną (297 rodzin; 804 osób w rodzinach). Ponad połowa z nich to rodziny z dziećmi (171 rodzin; 723 osób), najczęściej z jednym bądź dwojgiem. Rodzin emerytów i rencistów było 74, natomiast niepełnych 27.

Wśród najczęściej występujących powodów udzielania świadczeń mieszkańcom Gminy należy wskazać następujące:

- 1) ubóstwo (137 rodzin; 361 osoby w rodzinach),
- 2) bezrobocie (85 rodzin; 241 osób),
- 3) długotrwała lub ciężka choroba (156 rodzin; 335 osób),
- 4) niepełnosprawność (92 rodziny; 203 osób),
- 5) potrzeba ochrony macierzyństwa (71 rodzin; 356 osoby),
- 6) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (23 rodzin; 79 osób).

Przemoc w rodzinie, jako powód korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Gminy Zalewo, występuje znacznie rzadziej. W 2019 roku dotyczyła 17 rodzin, w których funkcjonowały 52 osoby, co oznacza, że z tytułu przemocy w rodzinie z pomocy społecznej korzystało jedynie 5,72% wszystkich rodzin objętych wsparciem. Warto zauważyć, że liczba rodzin, które korzystały z pomocy w związku z przemocą w rodzinie na przestrzeni okresu od 2016 r. do 2019 r. istotnie się zmniejszyła, z 49 rodzin w 2016 r. do 17 rodzin w 2019 r.

*Tabela 1. Wybrane dane dotyczące pomocy społecznej w Gminie Zalewo w latach 2016-2019*

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	598	531	502	493
Liczba rodzin	369	344	352	297
- w tym korzystających z pomocy z tytułu przemocy w rodzinie	49	40	30	17
Liczba osób w rodzinach	1024	968	949	804
- w tym korzystających z pomocy z tytułu przemocy w rodzinie	169	123	115	52

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.



Niewykluczone jednak, że dane te odzwierciedlają specyfikę zjawiska przemocy w rodzinie. Główne powody udzielania świadczeń z pomocy społecznej mogą bowiem stanowić jedynie „wierzchołek góry lodowej”, pod którym kryją się inne dysfunkcje – te, o których trudniej mówić, których osoby nimi dotknięte z różnych powodów nie chcą lub nie mogą ujawnić. Przemoc w rodzinie może współwystępować m.in. z uzależnieniami, bezrobociem, ubóstwem, bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czy niepełnosprawnością.

Istotnych danych na temat zjawiska przemocy w rodzinie dostarczają sprawozdania dotyczące stosowania procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty. W 2019 roku liczba wypełnionych Niebieskich Kart - A (dalej NK-A) wynosiła 13. Wszystkie zostały wypełnione przez policję. W 2018 roku liczba wypełnionych NK-A wynosiła 23, z czego 21 wypełnionych zostało przez policję, 1 przez pracowników socjalnych, 1 przez przedstawicieli oświaty. W 2017 roku liczba NK-A wynosiła 33, przy czym wypełnionych przez policję zostało 30, przez pomoc społeczną 2, a przez przedstawiciela komisji rozwiązywania problemów alkoholowych 1. W 2016 roku liczba NK-A wynosiła 54, przy czym wypełnionych przez policję 44, przez pomoc społeczną 10.

Wobec powyższego ewidentnie widać tendencję malejącą.

**Tabela 2. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty w latach 2017-2019**

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
Liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę NK	26	23	7
Liczba NK wszczynających procedurę, w tym:	26	23	8
- wypełnione przez policję	23	21	8
- wypełnione przez przedstawicieli pomocy społecznej	2	1	0
Liczba rodzin objętych procedurą NK	40	30	17
Liczba zakończonych procedur NK w przypadku:			13
- ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy	30	21	13
- rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań	3	3	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Na skalę zjawiska przemocy w rodzinie mogą wskazywać dane dotyczące działalności Zespołu Interdyscyplinarnego. W jego ramach w 2019 roku działało 17 grup roboczych, w tym 9 nowo utworzonych. Grupy robocze pomocą objęły 17 rodzin, w których było 52 osoby. Wśród tych osób były 18 kobiet i 17 mężczyzn oraz 17 dzieci. W porównaniu do 2018 roku zostało utworzonych 23 grup roboczych, które objęły pomocą 115 osób z 30 rodzin. Wśród tych osób były 36 kobiety i 35 mężczyzn oraz 44 dzieci. Liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych wykazuje tendencję malejącą. W latach 2017-2019 utworzono łącznie 55 grup roboczych, które odbyły 373 posiedzenia.

**Tabela 3. Wybrane dane dotyczące funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2017-2019**

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4	4
Liczba utworzonych grup roboczych	25	22	8
Liczba posiedzeń grup	150	149	74
Liczba osób objętych pomocą grup roboczych	123	115	52

- kobiety	35	36	18
- mężczyźni	26	35	17
- dzieci	62	44	17
- osoby starsze	3	3	2
- osoby niepełnosprawne	0	1	0
Liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych	40	30	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS.

Osoby dotknięte przemocą w rodzinie bądź nią zagrożone znajdują się w grupie osób korzystających z pomocy w ramach Punktu Informacyjno- Konsultacyjnego. W 2019 roku w jego ramach porady psychologa zasięgnęło 8 osób, natomiast terapeuty ds. uzależnień – 8 osób. W 2018 roku w jego ramach porady psychologa zasięgnęło 8 osób, natomiast terapeuty ds. uzależnień – 8 osób, w 2017 r. z psychologicznego – 11 osób.

Usługi poradnictwa w zakresie przemocy w rodzinie świadczone były również przez pracowników socjalnych w godzinach ich pracy. W 2019 r. porad takich udzielono 34 osobom, w 2018 r. - 31 osobom. Dla porównania w 2017 roku z poradnictwa socjalnego skorzystało 60 osób.

Analizie poddano również dane Posterunku Policji w Zalewie dotyczące interwencji domowych. Pozytywne jest to, że w latach 2016-2018 liczba tych interwencji w Gminie Zalewo zmniejszyła się ze 88 do 52; liczba interwencji, w trakcie których stwierdzono przemoc w rodzinie w tych latach pokazuje, że w 2017 r. nastąpił znaczący wzrost interwencji związanych z przemocą w rodzinie, natomiast w 2018 r. interwencje te przyjęły poziom porównywalny z 2016 r.

**Tabela 4. Wybrane dane dotyczące interwencji domowych oraz przemocy w rodzinie w latach 2016-2019**

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Interwencje domowe policji	88	45	52	brak danych
Interwencje, w trakcie których stwierdzono przemoc w rodzinie	23	31	24	brak danych
Osoby pokrzywdzone w wyniku stosowania przemocy	24	39	29	brak danych
Liczba ujawnionych sprawców przemocy	23	32	24	brak danych
Sprawcy przemocy pod wpływem alkoholu	20	27	17	brak danych
Liczba przypadków znęcania się nad rodziną (art. 207 § 1 KK)Potwierdzone zakończone przesłaniem aktu oskarżenia	7	2	3	brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Posterunku Policji w Zalewie.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POSTERUNKU POLICJI W ZALEWIE.

W 2016 roku policja ujawniła 23 sprawców. Liczby te zwiększyły się w 2017 roku – 32 sprawców natomiast w 2018 roku, 24 sprawców. Policja odnotowała, iż pod wpływem alkoholu było 17 sprawców przemocy w 2018 roku, czyli o 3 mniej niż w 2016 roku. Za 2019 rok brak danych.

Dane te mogą wskazywać na to, że działania służb zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo przynoszą skutek w postaci większej wykrywalności tego zjawiska w rodzinach zamieszkujących Gminę.

Powyższe informacje mogą wskazywać na przybliżoną skalę zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo. Należy jednak pamiętać, że dane pochodzące ze sprawozdań instytucji dotyczą rodzin, w których problem ten stwierdzono. Świadczą o tym, że przemoc ma miejsce w rodzinach mieszkańców Gminy i jest dość niejednorodna ze względu na różną charakterystykę ofiar i sprawców. Niemniej jednak zagrożeni przemocą w rodzinie teoretycznie są wszyscy mieszkańcy – ze względu na dynamikę ich sytuacji rodzinnej, społecznej czy zawodowej, a także zmienność otoczenia.

### **3.2. Świadomość społeczna na temat przemocy w rodzinie**

Definicja przemocy w rodzinie jest bardzo szeroka i może obejmować wiele zachowań, które narażają osoby jej doświadczające na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia; naruszają ich godność, nietykalność cielesną bądź wolność; powodują szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołują cierpienia i krzywdy moralne.

Przemoc domowa jest w Polsce nadal problemem czterech ścian, wzrasta jednak świadomość społeczna i coraz więcej jej ofiar decyduje się zmienić swoje życie.

Przemoc w rodzinie jest istotnym problemem, obecnym w każdym społeczeństwie. Występuje w miejscu, które powinno być najbezpieczniejszym schronieniem, a sprawcami są zaufane osoby – obecni, czy byli partnerzy, lub inni członkowie rodziny. Przemoc w bliskich relacjach najczęściej dotyka osoby najsłabsze i te, którym najtrudniej się obronić – kobiety, dzieci lub osoby starsze. Wyjątkowo często staje się doświadczeniem osób z niepełnosprawnościami, których dostęp do mechanizmów wsparcia jest bardzo ograniczony, na co zwracał uwagę m.in. Komitet do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych w Uwagach końcowych do wstępnego sprawozdania Polski z realizacji postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych<sup>1</sup>, podkreślając w tym kontekście szczególnie trudną sytuację kobiet z niepełnosprawnościami<sup>2</sup>. Należy wskazać, że przemoc stosowana w rodzinie jest formą przemocy wobec kobiet, która wynika z utrwalonego na przestrzeni stuleci nierównego podziału władzy między kobietami a mężczyznami. Jak wskazują szacunki Światowej Organizacji Zdrowia, przemoc domowa wobec kobiet jest zjawiskiem tak powszechnym, że staje się doświadczeniem co trzeciej kobiety na świecie. Zjawisko przemocy domowej pociąga za sobą dramatyczne konsekwencje i godzi wprawo do życia i zdrowia, narusza godność ludzką jej ofiar, przekreślając poczucie bezpieczeństwa osób jej doświadczających. Mimo wieloletnich wysiłków organów państwowych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów ten palący problem społeczny pozostaje aktualny także w Polsce, dotycząc rocznie dziesiątki tysięcy osób. Tylko w 2017 r. funkcjonariusze Policji odnotowali ponad 165 tysięcy przypadków przemocy w rodzinie, w których krzywdy doznało blisko 93 tysiące osób – w tym osoby, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie w 73% stanowiły kobiety, w ponad 14% osoby małoletnie, a w niemal 12% mężczyźni. Skala tego

zjawiska jest jednak zdecydowanie większa –wiele przypadków, z różnych względów, nie zostaje bowiem ujawnionych. Już jednak dane, które pozostają w naszej dyspozycji potwierdzają, że zjawisko przemocy w rodzinie stanowi formę przemocy i dyskryminacji ze względu na płeć–przemoc na tle płciowym stosowana jest bowiem wobec kobiet w przeważającej mierze przez mężczyzn.

### **3.3. System przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo**

Gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie obejmuje instytucje działające w obszarze usług społecznych, takich jak pomoc społeczna, oświata i wychowanie, ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne. Są to;

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zalewie,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zalewie i prowadzony w jej ramach Punkt Konsultacyjny,
- Posterunek Policji w Zalewie,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Zalewie,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Zientary-Malewskiej w Bartach,
- Szkoła Podstawowa w Dobrzykach,
- Szkoła Podstawowa w Borecznie,
- Zespół Szkół w Zalewie,
- Placówka Wsparcia Dziennego „Słoneczko”.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zalewie jest podstawową jednostką organizacyjną Gminy Zalewo w systemie pomocy społecznej. Realizuje on ustawowe zadania gminy w zakresie pracy z osobami i rodzinami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej, polegające w szczególności na przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń; pracy socjalnej; analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej; realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych; rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. W zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie pracownicy MOPS w Zalewie m.in. podejmują działania interwencyjne w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”, biorą udział w spotkaniach grup roboczych, kierują wnioski do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zalewie o objęcie leczeniem odwykowym. MOPS odgrywa istotną rolę w procesie diagnozowania zjawiska przemocy w rodzinach, pracy z rodzinami poprzez rolę asystenta rodziny oraz budowania świadomości społecznej w zakresie dysfunkcji rodzin.

Przy MOPS w Zalewie od 14 lipca 2011 roku działa Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, który realizuje zadania określone w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Tryb i sposób powoływania i odwoływania jego członków, a także szczegółowe warunki funkcjonowania zostały określone Uchwałą Nr VI/31/11 Rady Miejskiej w Zalewie z dnia 25 lutego 2011 r. Działania ZI mają na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy w środowisku rodzinnym, a także kompleksowe wsparcie rodziny w celu przywrócenia prawidłowego jej funkcjonowania w społeczeństwie. W skład ZI wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, GKRPA, policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz kuratorzy sądowi. Zespół Interdyscyplinarny tworzy dla indywidualnych przypadków grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie.

W świetle art. 9d ustawy o przemocy w rodzinie podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”.

Procedura ta obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Szczegółowe zasady jej stosowania zawiera *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”* (Dz. U. 2011 nr 209 poz. 1245).

Pomoc i wsparcie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe oraz przemoc, udzielane są przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zalewie. GKRPA inicjuje działania w zakresie m.in. zwiększania dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu; udzielania rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej oraz prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii. Podejmuje również czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego. GKRPA w Zalewie prowadzi Punkt Konsultacyjny, w którym pomocy mieszkańcom Gminy udziela psycholog i terapeuta uzależnień. Uczestnikami Punktu są osoby uzależnione od alkoholu, osoby współuzależnione, DDA (Dorośle Dzieci Alkoholików), osoby wobec których stosowana jest przemoc, a także osoby utrzymujące abstynencję i wspomagające się kontaktem z terapeutą.

Istotnym elementem gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest policja. Funkcjonariusze z Posterunku Policji w Zalewie podejmują działania interwencyjne w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”, diagnozują problem przemocy w rodzinie w odniesieniu do działań Policji, współpracują w realizacji planu pomocy opracowanego dla indywidualnego przypadku, upowszechniają informacje o instytucjach oraz możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym, monitorują sytuację rodzin dotkniętych przemocą, dokumentują działania podejmowane wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efekty tych działań, realizują działania prewencyjne w środowiskach zagrożonych przemocą, a także inicjatywy edukacyjne w zakresie przeciwdziałania przemocy i innym dysfunkcjom.

W zakresie profilaktyki przemocy w rodzinie oraz wczesnej diagnozy tego zjawiska warto również zwrócić uwagę na rolę szkół funkcjonujących w Gminie Zalewo. Realizują one szereg działań edukacyjnych, takich jak warsztaty, pogadanki, lekcje wychowawcze na temat przemocy oraz zajęcia pozalekcyjne, a także biorą udział w programach i kampaniach społecznych. Uczniowie mogą liczyć na pomoc pedagogów szkolnych i wychowawców, na bieżąco monitorowana jest ich sytuacja szkolna i rodzinna, a w pracy dydaktycznej i wychowawczej uwzględnia się indywidualną sytuację każdego ucznia. Pedagodzy na bieżąco podejmują działania interwencyjne związane z przypadkami przemocy w rodzinie, polegające na rozmowach z uczniami i rodzicami oraz informowaniu o możliwościach uzyskania wsparcia we właściwych instytucjach. Przedstawiciele oświaty mogą również podejmować działania w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”.

W pracach Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych uczestniczą także przedstawiciele służby zdrowia, w tym kierownictwo i pielęgniarki środowiskowe Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Zalewie. Ich rola jest szczególnie ważna w profilaktyce i wczesnej diagnozie zjawiska przemocy w rodzinie.

Elementem wspierającym gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest także Placówka Wsparcia Dziennego „Słoneczko”, prowadzona przez Gminę Zalewo. W toku pracy

opiekuńczo-wychowawczej prowadzone są tu zajęcia, zarówno w formie indywidualnej jak i grupowej, obejmujące zagadnienia w zakresie m.in. profilaktyki uzależnień, przeciwdziałania agresji i przemocy oraz rozwiązywanie konfliktów.

Warto również wskazać instytucje powiatowe, których zakres zadań obejmuje kwestie przemocy w rodzinie i które są dostępne dla mieszkańców Gminy Zalewo. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łławie, będące główną jednostką pomocy społecznej w Powiecie Łławskim, prowadzi Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Łławie, którego zadaniem jest udzielanie specjalistycznego wsparcia mieszkańcom poszczególnych gmin. Pomoc jest udzielana osobom i rodzinom, które znajdują się w sytuacjach kryzysowych, a zwłaszcza tym, w których występuje zjawisko przemocy, poprzez udzielanie schronienia i krótkotrwałego całodobowego pobytu w Ośrodku do czasu przezwyciężenia sytuacji kryzysowej, jak również poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne i rodzinne). PCPR wdraża ponadto programy oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.

Przy PCPR w Łławie funkcjonuje Specjalistyczne Poradnictwo Rodzinne, którego celem jest wsparcie rodzin w wypełnianiu podstawowych funkcji, łagodzenie objawów trudnych sytuacji rodzinnych, przywracanie równowagi psychicznej jej członków, wzmacnianie umiejętności radzenia sobie z codziennymi obowiązkami, pomoc w unormowaniu sytuacji prawnej rodzin, a także przeciwdziałanie zjawiskom patologii. W omawianym zakresie udzielane jest poradnictwo prawne, psychologiczne, pedagogiczne, a także grupa wsparcia dla rodzin zastępczych prowadzona przez terapeutę.

### **3.4. Główne wnioski i postulaty realizacyjne**

Biorąc pod uwagę opinie osób reprezentujących służby społeczne w Gminie Zalewo (wchodzących w skład zespołu interdyscyplinarnego), należy stwierdzić, iż lokalny system profilaktyki oraz wsparcia środowisk dotkniętych problemem przemocy w rodzinie działa dobrze. Niemniej nie brakuje w nim pewnych potrzeb i spraw do załatwienia, przede wszystkim natury organizacyjnej i finansowej. Można ponadto wskazać kilka poważniejszych wyzwań odnoszących się do całej społeczności gminnej oraz pozycji pracowników służb społecznych w systemie.

Istotnym wyzwaniem jest peryferyjne położenie Gminy Zalewo, które wiąże się z dość dużymi odległościami zarówno do miasta powiatowego – Łławy, jak i do stolicy województwa – Olsztyna. Oznacza to również utrudniony dostęp do wielu instytucji zajmujących się profesjonalnie problemem przemocy w rodzinie oraz konieczność zapewniania jak najbardziej kompleksowego wsparcia na obszarze Gminy. Wśród szczegółowych problemów i potrzeb, na jakie wskazują pracownicy służb społecznych, należy wymienić przede wszystkim:

- a) organizacja prac Zespołu Interdyscyplinarnego, w tym m.in. spotkania w godzinach pracy, koliduje z obowiązkami służbowymi członków, utrudniając ich aktywny udział;
- b) potrzeba organizacji szkoleń i superwizji dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych, służących podnoszeniu ich wiedzy i świadomości, przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu oraz wypracowaniu procedur i mechanizmów współpracy;
- c) brak organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, które mogłyby wesprzeć zasoby instytucjonalne systemu;

- d) brak ciągłości działań informacyjnych i profilaktycznych, m.in. z uwagi na ograniczony czas trwania kampanii informacyjno- promocyjnych oraz incydentalny (konkursowy) charakter wsparcia pochodzącego ze środków zewnętrznych;
- e) biurokratyzacja służb społecznych powoduje, iż osoby pracujące z rodzinami nie mogą poświęcić wystarczająco dużo czasu na bezpośredni kontakt z klientami oraz wspieranie ich w radzeniu sobie z problemami;
- f) potrzeba zatrudnienia psychoterapeutów zajmujących się pracą z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie oraz specjalisty, który poprowadziłby grupy samopomocowe;
- g) zbyt mała liczba kampanii społecznych oraz programów profilaktyczno- edukacyjnych dotyczących przemocy w rodzinie skierowanych do ogółu mieszkańców gminy, wykorzystujących np. plakaty, ulotki, imprezy, warsztaty i konkursy;
- h) na terenie gminy brakuje zasobów mieszkaniowych, które można byłoby zaadoptować np. na mieszkania chronione bądź ośrodki wsparcia;
- i) niechęć osób dotkniętych przemocą do ujawniania swojej sytuacji, spowodowana m.in. silnymi stereotypami społecznymi oraz niskim poziomem zaufania do instytucji;
- j) nikłe możliwości oddziaływania gminnego zespołu interdyscyplinarnego na sprawcę przemocy w rodzinie, który nie jest zobligowany do udziału w procedurze NK;
- k) niedostateczne wykorzystanie programów oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, z powodu m.in. braku woli współpracy ze strony sprawcy;
- l) nadmiar obowiązków pracowników socjalnych.

Trzeba zaznaczyć, iż najstąbiej ocenianymi – przez członków zespołu interdyscyplinarnego – elementami systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo są finanse oraz czas. Natomiast najlepiej oceniane są współpraca (w ramach zespołu), zasoby kadrowe i organizacyjne.

Część spośród wyżej wymienionych kwestii leży w bezpośredniej gestii Gminy Zalewo, natomiast niektóre z nich podlegają w dużej mierze innym podmiotom (np. administracji rządowej), zaś samorząd gminny może wpływać na nie jedynie pośrednio. Ponadto pomimo „systemowego” podejścia do kwestii przeciwdziałania przemocy w rodzinie jako jednego z istotnych zadań państwa polskiego, nie należy zapominać, iż, czynnikiem ograniczającym skuteczność działań staje się dość często brak woli ze strony ofiar i sprawców przemocy, aby poprawić swoją sytuację życiową, jak również społecznie i kulturowo uwarunkowane stereotypowe przekonania, w szczególności odnośnie roli kobiet i mężczyzn czy pozycji dzieci w rodzinie. Z jednej więc strony, instytucje profesjonalnie zajmujące się problemem powinny podejmować i rozwijać dostępne procedury i narzędzia, aby skutecznie pomóc. Z drugiej jednak, nie należy zapominać, kto jest odpowiedzialny za występowanie zjawiska przemocy w rodzinie, zaś potencjalnym sprawcą czy sprawczynią (a zatem również ofiarą) może stać się niemal każdy mieszkaniec Gminy Zalewo.

#### **4. Cele i zadania Programu**

*Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo na lata 2020-2022* skierowany jest do osób dotkniętych przemocą w rodzinie, osób stosujących przemoc, świadków sytuacji przemocy, przedstawicieli instytucji, organizacji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy rodzinie, a także do całej społeczności lokalnej. Wszystkie cele i działania zaplanowane do realizacji w ramach niniejszego Programu mają służyć poprawie sytuacji rodzin doświadczających przemocy domowej,

jak i ochronie rodzin nią zagrożonych. Aby efektywnie zapobiegać problemowi oraz zwalczać niepożądane zachowania, konieczne jest wzmacnianie kompleksowości i spójności systemu wsparcia opartego o aktywizację i rozwój zasobów lokalnych, w tym zwłaszcza różnorodnych form profilaktyki oraz dostępu do specjalistów.

#### Metody oddziaływania na problem przemocy w rodzinie



ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE.

Pomimo, iż istnieją pewne czynniki indywidualne<sup>4</sup>, które zwiększają ryzyko stosowania przez niektóre osoby przemocy wobec swoich najbliższych w sposób uporczywy, podlegający sankcji określonej w art. 207 kodeksu karnego (przestępstwo znęcania się nad rodziną), to jednak sporadyczne oraz bardziej „subtelne” przejawy zachowań spełniających ustawową definicję przemocy w rodzinie mogą pojawić się w bardzo różnych sytuacjach i środowiskach. Z tego względu szczególny nacisk w ramach Programu powinien być położony na działania prewencyjne wyprzedzające wystąpienie przejawów niedostosowania społecznego oraz będących ich skutkiem sytuacji kryzysowych. Działania profilaktyczne skupiające się na edukacji społecznej, poradnictwie i samopomocy powinny być adresowane do osób zagrożonych przemocą w rodzinie, a także do ogółu mieszkańców gminy.

Drugi ważny obszar, w ramach którego powinny być realizowane działania Programu, dotyczy interwencji służb społecznych. Szczęólnego znaczenia nabiera tu wzmacnianie potencjału osób i instytucji „pierwszego kontaktu” do skutecznego reagowania na sygnały mogące świadczyć o wystąpieniu przemocy w danej rodzinie. Ponadto należy dążyć do zwiększania dostępności oraz jakości oferty w zakresie pomocy i wsparcia dla poszczególnych osób i całych rodzin dotkniętych problemem. Natomiast sankcje karne, towarzyskie czy moralne, odnoszące się do osób stosujących przemoc, zostały przedstawione jako wierzchołek piramidy oddziaływań, ponieważ są one niezbędne, jednak nie powinny stanowić głównej formy reagowania przez państwo i społeczeństwo na problem.

<sup>4</sup> Takie jak np. uzależnienie od alkoholu, osobowość nieprawidłowa, organiczne uszkodzenia mózgu; <http://www.niebieskalinia.pl/pismo/wydania/dostepne-artykuly/4316-zrozumiec-sprawcow-przemocy>



#### 4.1. Cel główny i cele szczegółowe

Niniejszy Program stanowi uszczegółowienie założeń *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zalewo na lata 2016-2024*, która jako główny (nadrzędny) cel gminnej polityki społecznej stawia:

**Kreowanie warunków sprzyjających poprawie jakości życia mieszkańców Gminy Zalewo.**

Celowi temu będą służyły m.in. działania podejmowane w związku z przemocą w rodzinie, które wpisują się bezpośrednio w następujące priorytety i cele Strategii:

- Priorytet II. „Wzmocnienie rodzin w wypełnianiu podstawowych funkcji”, przypisany mu cel strategiczny nr 2: „Wsparcie rodzin w procesie opieki i wychowania, ze szczególnym uwzględnieniem warunków rozwoju dzieci i młodzieży” oraz cel operacyjny 2.2: „Zwiększenie dostępu do usług wsparcia dla rodzin doświadczających trudności”.
- Priorytet VI. „Przeciwdziałanie, diagnoza i ograniczenie skali dysfunkcji społecznych”, odpowiadający mu cel strategiczny nr 6: „Zmniejszenie skali dysfunkcji społecznych” oraz cel operacyjny 6.1: „Zmniejszenie częstości występowania dysfunkcji, w tym przemocy i kryzysów w rodzinach, przestępczości i uzależnień”.

Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych zakłada wdrażanie różnorodnych, kompleksowych, interdyscyplinarnych metod i narzędzi, które łączą kompetencje i zasoby samorządu gminnego oraz partnerów lokalnych i regionalnych. Strategia integruje podmioty działające w sferze pomocy społecznej, rynku pracy, mieszkalnictwa, zdrowia, edukacji, kultury i sportu oraz bezpieczeństwa publicznego.

Biorąc pod uwagę opisane wyżej założenia Strategii oraz wnioski i rekomendacje sformułowane w części diagnostycznej (rozdział 3.), został zdefiniowany cel główny oraz cele szczegółowe Programu. Zostaną osiągnięte w wyniku realizacji zadań, których katalog uporządkowano w formie trzech priorytetów obejmujących różnorodne metody i narzędzia odnoszące się do następujących zagadnień:

- profilaktyki i edukacji społecznej,
- pracy z osobami i rodzinami dotkniętymi problemem,
- zadań i relacji wewnątrz systemu instytucjonalnego.

#### Cel główny Programu:

**Wzrost skuteczności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo.**

#### Cele szczegółowe:

- 1. Wzmacnianie oddziaływań profilaktycznych służących przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.**
- 2. Zwiększanie dostępności pomocy i ochrony dla ofiar przemocy w rodzinie oraz efektywności oddziaływań względem sprawców.**

### 3. Rozwój potencjału oraz współpracy osób, instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Użyte w celu głównym pojęcie „skuteczność” kładzie nacisk na pożądane efekty działań podejmowanych przez instytucje i organizacje tworzące gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Innymi słowy chodzi o to, aby w wyniku realizacji Programu zostały osiągnięte jak najlepsze rezultaty skutkujące poprawą w funkcjonowaniu osób, rodzin i całej społeczności lokalnej, a także usprawnieniami w zakresie działania oraz kooperacji pomiędzy podmiotami instytucjonalnymi. Dzięki integracji ww. zagadnień będzie możliwe osiągnięcie efektu synergicznego, wykraczającego poza działania poszczególnych osób, grup czy organizacji.

#### 4.2. Priorytet I: Przeciwdziałanie występowaniu zjawiska przemocy w rodzinie

Profilaktyka obejmuje wszystkie działania służące zapobieganiu występowaniu negatywnych zjawisk, stanowi zatem ważny obszar oddziaływań zarówno w sferze indywidualnej, rodzinnej, jak i w odniesieniu do całego społeczeństwa. Składa się na nią m.in. budowanie świadomości społecznej, kształtowanie odpowiedzialności i umiejętności interpersonalnych, rozwijanie związków z grupą społeczną, a także tworzenie odpowiednich warunków rozwoju dzieci i godnego funkcjonowania rodzin. Oddziaływania profilaktyczne mogą być realizowane m.in. poprzez informację i promocję, edukację oraz wychowanie.

Nazwa i opis zadania:	Termin realizacji:		
	2020	2021	2022
<p><b>1. Organizacja kampanii i akcji społecznych na temat problemu przemocy w rodzinie.</b></p> <p>- Zadanie może być realizowane zarówno poprzez udział w inicjatywach ogólnokrajowych lub regionalnych, jak i przedsięwzięcia własne gminy (o zasięgu lokalnym).</p> <p>- Konieczne jest łączenie różnorodnych metod i kanałów przekazu, aczkolwiek formy aktywizujące uczestników (np. spotkania, warsztaty) powinny przeważać nad formami biernymi (takimi jak plakaty, ulotki czy artykuły prasowe).</p>	X	X	X
<p><b>2. Programy wychowawcze i profilaktyczne adresowane do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców.</b></p> <p>- Zadanie powinno być realizowane przede wszystkim w placówkach oświatowych w ramach zajęć lekcyjnych, a ponadto z wykorzystaniem różnych pozaszkolnych form edukacji jako sposobu na konstruktywne spędzanie czasu wolnego (np. zajęcia sportowe, artystyczne, wyjazdy, biwaki, wolontariat) przez dzieci i młodzież oraz całe rodziny.</p> <p>- Ważnym aspektem tych działań powinno być kształtowanie wśród dzieci, młodzieży i ich rodziców odpowiednich kompetencji osobistych i społecznych, np. umiejętności radzenia sobie z trudnymi emocjami, pracy zespołowej, rozwiązywania konfliktów, empatii i asertywności.</p>	X	X	X
<p><b>3. Promocja prawidłowych metod wychowawczych i postaw rodzicielskich.</b></p>	X	X	X

<p>- Edukowanie rodziców i opiekunów powinno odbywać się poprzez spotkania ze specjalistami oraz szkolenia, w ramach których uczestnicy mogą nabywać praktycznych umiejętności oraz dzielić się swoimi doświadczeniami.</p> <p>- Upowszechnianiu wartości rodzinnych i pozytywnych postaw, np. miłości, wzajemnego szacunku, akceptacji i zrozumienia, mogą służyć również imprezy integracyjne dla rodzin, występy artystyczne, konkursy, artykuły prasowe i inne.</p>			
<p><b>4. Edukacja prawna i obywatelska mieszkańców.</b></p> <p>- Edukowanie mieszkańców miasta i gminy w zakresie przysługujących im praw oraz obowiązków, z uwzględnieniem tematyki przemocy w rodzinie – poprzez uświadamianie prawnych aspektów problemu, budowanie poczucia podmiotowości (zwłaszcza wśród osób starszych, zależnych), a także udzielanie informacji o instytucjach, placówkach i organizacjach działających na rzecz pomocy dziecku i rodzinie.</p>	X	X	X
<p><b>5. Rozpoznanie sytuacji społeczno-zawodowej rodzin w kierunku identyfikacji i przeciwdziałania ryzyku przemocy.</b></p> <p>- Działania podejmowane przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny i innych specjalistów pracujących z rodzinami, które ze względu na deficyt kapitału życiowego oraz doświadczanie różnych trudności są szczególnie zagrożone przemocą domową.</p> <p>- Efektem działań diagnostycznych powinny być plany pomocy rodzinie uwzględniające – w zależności od potrzeb – poradnictwo zawodowe, socjalne, prawne, psychologiczne, terapię uzależnień, pogadanki, grupy samopomocowe, wsparcie w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, jak również trening indywidualny lub grupowy umożliwiający nabycie praktycznych umiejętności radzenia sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi.</p>	X	X	X
<p><b>Podmioty realizujące:</b></p>	<p>✓ Urząd Miejski w Zalewie, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zalewie, Placówka Wsparcia Dziennego – Świetlica „Słoneczko” w Zalewie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Szkoła Podstawowa im. Marii Zientary-Malewskiej w Bartach, Zespół Szkół w Dobrzykach, Zespół Szkół w Borecznie, Zespół Szkół w Zalewie, Miejsko-Gminne Centrum Kultury w Zalewie, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Zalewie, sołectwa.</p> <p>✓ Komenda Powiatowa Policji w Łławie, organizacje pozarządowe, organizacje kościelne, zakłady opieki zdrowotnej i inne.</p>		
<p><b>Oczekiwane efekty działań:</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Pogłębienie wiedzy społeczeństwa o zjawisku przemocy w rodzinie oraz sposobach radzenia sobie z tym problemem.</li> <li>• Zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.</li> <li>• Wzmocnienie wśród mieszkańców przekonań, postaw i kompetencji sprzyjających samodzielności, zaradności życiowej oraz poczuciu własnej wartości.</li> <li>• Zapobieżenie powstawaniu mechanizmów przemocy domowej w rodzinach doświadczających trudności w funkcjonowaniu.</li> </ul>		

### 4.3. Priorytet II: Działania wobec rodzin dotkniętych problemem

Specyfika zjawiska przemocy w rodzinie polega na tym, że dotyka ono osoby najbliższe żyjące w jednej rodzinie czy gospodarstwie domowym, połączone więzami rodzinnymi, małżeńskimi bądź partnerskimi. Silny związek osoby stosującej przemoc z jej ofiarą/ofiarami jest jedną z najczęstszych przyczyn tego, że wiele przypadków przemocy w rodzinie nigdy nie wychodzi na jaw. Jeśli jednak uda się je rozpoznać i zdiagnozować, trzeba zastosować właściwe i skuteczne środki oddziaływania (interwencyjne, terapeutyczne, korekcyjne) wobec całej rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony ofiar, w tym zwłaszcza dzieci i młodzieży oraz osób zależnych (starszych i niepełnosprawnych).

Nazwa i opis zadania:	Termin realizacji:		
	2020	2021	2022
<p><b>1. Prowadzenie zintegrowanych działań przez Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</b></p> <p>- Kontynuowanie kompleksowej działalności gminnego zespołu interdyscyplinarnego, obejmujące w szczególności diagnozowanie problemu, inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą, prowadzenie procedury „Niebieskie Karty”, opracowanie planów pomocy w indywidualnych przypadkach, jak również monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy lub są zagrożone wystąpieniem przemocy.</p>	X	X	X
<p><b>2. Rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym.</b></p> <p>- Przygotowanie materiałów informacyjnych (np. ulotek, broszur) oraz umieszczenie ich w miejscach ogólnie dostępnych.</p> <p>- Przygotowanie i umieszczenie informacji na stronie internetowej MOPS, a następnie regularna jej aktualizacja.</p>	X	X	X
<p><b>3. Rozwój oferty wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.</b></p> <p>- Kompleksowość działania umożliwiająca ochronę ofiar przed dalszym krzywdzeniem (szybka i skuteczna interwencja, włącznie z odizolowaniem ofiar od sprawcy przemocy) oraz opracowanie i wdrażanie planu pomocy dostosowanego do potrzeb, zasobów i deficytów osób/rodzin objętych wsparciem.</p> <p>- Dążenie do rozszerzenia zakresu dotychczas realizowanych usług adresowanych do ofiar przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez zatrudnienie psychoterapeuty oraz specjalisty, który poprowadziłby grupy samopomocowe.</p>	X	X	X
<p><b>4. Praca z osobami stosującymi przemoc w rodzinie.</b></p> <p>- Informowanie o konsekwencjach stosowania przemocy, o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, a także o możliwościach udziału w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (współpraca z PCPR oraz podmiotami realizującymi programy).</p>	X	X	X
<p><b>Podmioty realizujące:</b></p>	<p>✓ Urząd Miejski w Zalewie, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zalewie, Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;</p>		

	✓ Komenda Powiatowa Policji w Iławie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie.
<b>Oczekiwane efekty działań:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz dostępności różnorodnych form specjalistycznej pomocy.</li> <li>• Wzmocnienie oddziaływań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc.</li> <li>• Poprawa efektywności procedur pomocy w doprowadzeniu do trwałego ustania przemocy w rodzinie.</li> </ul>

#### 4.4. Priorytet III: Kompetencje i współpraca międzyinstytucjonalna

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wymaga podejmowania komplementarnych i spójnych działań przez różne instytucje – nie tylko jednostki samorządu gminnego, ale również podmioty współpracujące, funkcjonujące między innymi w obszarze pomocy społecznej, bezpieczeństwa publicznego, wymiaru sprawiedliwości, oświaty i wychowania oraz ochrony zdrowia. Bardzo ważna jest ich koordynacja na szczeblu gminy, zapewnienie sprawnego przepływu informacji, posiadanie jasnych procedur działania, jak również stałe podnoszenie kompetencji osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zapobieganie ich wypaleniu zawodowemu.

Nazwa i opis zadania:	Termin realizacji:		
	2020	2021	2022
<b>1. Spotkania i warsztaty interdyscyplinarne dla instytucji i organizacji lokalnych.</b> - Niezbędny jest wspólny w nich udział przedstawicieli służb społecznych, oświaty, opieki zdrowotnej, wymiaru sprawiedliwości (policja, prokuratura, kuratorzy, sędziowie), jak również lokalnych decydentów, aby wszystkie strony zaangażowane w proces przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz udzielające wsparcia środowiskom dotkniętym tym problemem mogły lepiej poznać swoje kompetencje, możliwości i ograniczenia, a także wypracować skuteczniejsze mechanizmy komunikacji i współpracy.	X	X	X
<b>2. Różne formy edukacji rozwijające kompetencje osób realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</b> - Mogą to być szkolenia, wizyty studyjne, konferencje, seminaria itp. organizowane zarówno przez Gminę, lokalnych partnerów, jak i podmioty zewnętrzne, w których udział będzie służył podnoszeniu wiedzy oraz nabywaniu/rozwijaniu umiejętności przez osoby realizujące działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	X	X	X
<b>3. Zapewnienie wsparcia dla osób profesjonalnie zajmujących się pracą z rodzinami dotkniętymi przemocą.</b> - Pracownicy instytucji i organizacji, którzy zajmują się udzielaniem bezpośredniej pomocy dla ofiar i sprawców przemocy, powinni otrzymywać wsparcie psychologiczne, superwizyjne i inne, które zapobiegnie ich wypaleniu zawodowemu, a zarazem będzie służyło zwiększeniu efektywności podejmowanych działań.	X	X	X
<b>Podmioty realizujące:</b>	✓ Urząd Miejski w Zalewie, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zalewie, Gminny Zespół Interdyscyplinarny, Placówka Wsparcia Dziennego – Świetlica „Słoneczko” w Zalewie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów		

	<p>Alkoholowych, gminne placówki oświatowe;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie, Komenda Powiatowa Policji w Iławie, Sąd Rejonowy w Iławie, Prokuratura Rejonowa w Iławie;</li> <li>✓ Administracja rządowa, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Olsztynie;</li> <li>✓ organizacje pozarządowe, organizacje kościelne, zakłady opieki zdrowotnej i inne.</li> </ul>
<b>Oczekiwane efekty działań:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Podniesienie kompetencji pracowników instytucji realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</li> <li>• Wzmocnienie współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo.</li> <li>• Usprawnienie procedur w zakresie wymiany informacji oraz współpracy pomiędzy osobami wchodzącymi w skład zespołu interdyscyplinarnego i lokalnymi partnerami.</li> </ul>

#### 4.5. Warunki skutecznej realizacji celów i zadań Programu

Jakkolwiek założeniom Programu przyświeca długoterminowa i ambitna wizja rozwoju społecznego Gminy Zalewo jako wspólnoty samorządowej, w której problem przemocy w rodzinie w zasadzie nie istnieje, to jednak autorzy niniejszego opracowania mają świadomość licznych barier i ograniczeń (wymienionych przede wszystkim w podrozdziale 3.4.), które mogą znacząco utrudnić realizację zdefiniowanych w Programie celów i zadań. Należy zarazem podkreślić, iż opisana sytuacja nie jest dana raz na zawsze i może ulec poprawie. Potrzebne są jednak (przemyślane i skonsultowane z różnymi środowiskami, w tym przede wszystkim z podmiotami zajmującymi się na co dzień przedmiotową problematyką) zmiany przepisów różnych ustaw i rozporządzeń regulujących funkcjonowanie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w kraju oraz na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego – w tym przede wszystkim aspekty związane z oddziaływaniem na sprawców przemocy.

Rozstrzygnięcia co do treści regulacji prawnych tworzących ramy systemu leżą przede wszystkim po stronie Ustawodawcy, zaś kompetencje samorządu lokalnego w tym zakresie mają charakter wykonawczy. Niemniej przedstawiciele służb społecznych działających w gminie, jak również jej obywatele, mogą próbować wpływać na decyzje rządu i parlamentu, uczestnicząc w spotkaniach, warsztatach i konsultacjach organizowanych przez różne instytucje i fora dialogu publicznego, a także formułując petycje do władz centralnych.

Innym istotnym zagadnieniem, którego podjęcie może zwiększyć skuteczność Programu, jest wzmocnienie finansowania gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Należy przy tym podkreślić dwutorowość działań, które z jednej strony powinny sprzyjać zwiększaniu nakładów na programy profilaktyczne oraz pomoc specjalistyczną (przy wsparciu ze źródeł zewnętrznych), a z drugiej strony – dążyć do racjonalizacji kosztów, czyli poszukiwaniu metod i narzędzi zapewniających jak najlepszy rezultat przy zachowaniu rozsądnych wydatków. Nie chodzi bowiem o to, aby zrobić wszystko jak najtaniej, ale o to, aby osiągnąć realny efekt w postaci niewystąpienia albo całkowitego ustania przemocy w danej rodzinie.

W parze z decyzjami odnośnie finansowania systemu powinny iść zmiany organizacyjne, przede wszystkim umożliwiające wygenerowanie więcej czasu na pracę z rodzinami

zagrożonymi lub już dotkniętymi problemem przemocy. Kluczowi w tym zakresie pracownicy powinni zostać uwolnieni od części obowiązków, aby móc poświęcić więcej uwagi na zadania służące udzielaniu realnej pomocy, zamiast skupiać się na obsłudze administracyjnej i tworzeniu nadmiernej dokumentacji. W tej kwestii znów dużo zależy od władz centralnych, aczkolwiek samorząd lokalny i jego partnerzy również mogą przyczynić się do poprawy działania całego systemu.

## 5. Monitoring i ewaluacja Programu

Monitoring oraz ewaluacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie to dwa ważne procesy, które powinny zachodzić równolegle z jego realizacją. Pierwszy z nich pozwala sprawdzać, czy zaplanowane działania są wdrażane w założony sposób, natomiast drugi skupia się na ocenie, czy osiągnięto cele i rezultaty. Regularna weryfikacja stanu realizacji poszczególnych zadań pozwoli uchwycić różnice pomiędzy przyjętym planem a jego faktycznym wykonaniem, przy czym analizowane powinny być informacje o charakterze zarówno ilościowym i jakościowym, w celu odpowiedzi na pytania: „Co, kiedy i jak zostało wykonane?”.

Weryfikacji będą podlegać przynajmniej wymienione niżej wskaźniki Programu:

- 1) Liczba rodzin oraz osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu przemocy w rodzinie.
- 2) Liczba interwencji domowych przeprowadzonych przez policję.
- 3) Liczba interwencji, w trakcie których stwierdzono przemoc w rodzinie.
- 4) Liczba osób pokrzywdzonych w wyniku stosowania przemocy.
- 5) Liczba ujawnionych sprawców przemocy, w tym sprawców będących pod wpływem alkoholu.
- 6) Liczba przypadków znęcania się nad rodziną (z art. 207 § 1 Kodeksu Karnego).
- 7) Liczba rodzin, w których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”, w tym po raz pierwszy.
- 8) Liczba zakończonych procedur NK ogółem, w tym w związku z: ustaniem przemocy w rodzinie; rozstrzygnięciem o braku zasadności podejmowania działań.
- 9) Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego.
- 10) Liczba utworzonych grup roboczych oraz liczba ich posiedzeń.
- 11) Liczba rodzin i osób objętych pomocą grup roboczych, z wyszczególnieniem liczby kobiet i mężczyzn, dzieci, osób starszych oraz osób niepełnosprawnych.
- 12) Liczba akcji i kampanii społecznych dotyczących przemocy w rodzinie przeprowadzonych na terenie gminy.
- 13) Liczba osób, które uczestniczyły w programach profilaktycznych dotyczących problemu przemocy w rodzinie.
- 14) Liczba osób/rodzin dotkniętych lub zagrożonych przemocą w rodzinie, które skorzystały z poradnictwa (socjalnego, psychologicznego, prawnego itd.).
- 15) Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie skierowanych do udziału w programach oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych.
- 16) Liczba zorganizowanych wspólnych spotkań, warsztatów, szkoleń itp. dla podmiotów lokalnych realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

17) Liczba uczestników wydarzeń określonych wyżej (w punkcie 16).

18) Liczba osób profesjonalnie zajmujących się pracą z rodzinami dotkniętymi przemocą, korzystających z pomocy psychologicznej, superwizji i innych form wsparcia.

Wskaźniki obrazują ilościowy aspekt działań, dlatego też ważne będzie, aby w raportach z monitoringu umieszczać również opis tego, co zostało faktycznie wykonane. Źródłem danych będą rejestry i sprawozdania instytucji publicznych, w szczególności jednostek organizacyjnych powiatu i gminy (m.in. PCPR, policja, MOPS), a także informacje udostępnione przez podmioty niepubliczne, zwłaszcza te, które realizują zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie przekazane im przez organy administracji rządowej lub samorządy.

Istotną rolę w procesie monitoringu wskaźników (podobnie jak i w trakcie realizacji zadań merytorycznych) odgrywać będzie zatem współpraca międzyinstytucjonalna. Nie chodzi bowiem tylko o pozyskanie danych niezbędnych do określenia stanu osiągniętych wskaźników, ale również o wspólną ewaluację wartości i jakości podejmowanych działań. W procesie całościowej oceny Programu możliwe jest wykorzystanie pytań ewaluacyjnych, np.:

- w jakim stopniu zakładane cele zostały osiągnięte?
- czy program przyczynił się do rozwiązania lub zminimalizowania zdiagnozowanych problemów?
- jakie były sukcesy, a jakie przeszkody napotkało wdrażanie programu?
- czy podobne efekty można było osiągnąć przy wykorzystaniu innych instrumentów?
- czy podobne efekty można było osiągnąć przy wykorzystaniu niższych nakładów finansowych?
- czy zrealizowane w ramach programu inicjatywy pobudziły kolejne przedsięwzięcia?
- czy osiągnięte efekty nie zostały uzyskane kosztem pogorszenia sytuacji osób i instytucji nie objętych programem?

Wnioski oraz rekomendacje wypracowane w toku monitoringu i ewaluacji wspomogą zarządzanie informacjami oraz proces decyzyjny, ułatwiając znajdowanie rozwiązań w sytuacjach problemowych. Biorąc pod uwagę trzyletni okres obowiązywania niniejszego Programu, zakłada się, iż jego monitoring będzie prowadzony na koniec okresu programowania.

## 6. Źródła finansowania

Działania zaplanowane do realizacji w *Programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Zalewo na lata 2020-2022* będą finansowane przede wszystkim z budżetu samorządu gminnego w zakresie działań realizowanych przez jednostki organizacyjne (MOPS, GKRPA, szkoły) w ramach swoich podstawowych, statutowych zadań. Środki na realizację zadań będą pochodzić również z budżetu państwa. Część z nich trzeba będzie pozyskać startując w konkursach, ponieważ w tej kategorii mieszczą się programy rządowe oraz programy ministerstw.

Źródłem finansowania to środki z Funduszy Europejskich, oraz uzupełnienie mogą stanowić środki prywatne pochodzące z fundacji (np. Fundacja PZU, Fundacja Orange, Fundacja Aviva), pieniądze od sponsorów, środki z 1% dla organizacji pożytku publicznego, darowizny, zbiórki publiczne i inne. Ta grupa źródeł jest dostępna przede wszystkim dla organizacji



pozarządowych. Ale również wymienione wcześniej źródła środków na realizację zadań zaplanowanych w Programie nie muszą być pozyskiwane wyłącznie przez samorząd Gminy. W zależności od specyfiki danego programu pomocowego bądź funduszu, realizatorami projektu mogą być podmioty ekonomii społecznej.

PRZEWODNICZĄCY  
RADY MIEJSKIEJ  
*Jan Lichacz*  
Jan Lichacz